

шення його обсягів та упорядкування структури. На думку Яценко Н. на той час Кабмін не поспішав збільшувати дефіцит, щоб знаходити додаткові кошти на фінансування розвитку галузей. При цьому, урядовці добре розуміли, що 2006 рік буде досить складним з точки зору забезпечення фінансування соціальних програм. І все ж Мінфін запропонував установити дефіцит бюджету на рівні не вище 2 % ВВП. Було визначено і джерела фінансування: з використанням переважно джерел, не пов'язаних із внутрішніми і зовнішніми запозиченнями [4].

Такі підходи до формування бюджетного дефіциту та державного боргу були прийняті ще до 2005 р. Зокрема, на 2003 рік було передбачено досягнення бездефіцитності державного бюджету. Як важливий пріоритет прийнято недопустимість зростання обсягів державного боргу. Наголошувалося також на необхідності проведення переорієнтації зовнішніх позик на внутрішні та зниження боргового навантаження на державні фінанси [5].

Програми нового уряду спрямовують на збільшення обсягів бюджетного дефіциту до 2,5-3 % ВВП. Залучені ресурси передбачається використати для фінансування державних інвестиційних програм. Зокрема, передбачається утримання дефіциту бюджетної системи в цілому на рівні до 3 % ВВП. Що ж стосується рівня дефіциту державного бюджету, то він обмежується 2,55 % ВВП.

Такий підхід є більш виваженим, але тільки за умов забезпечення ефективного використання залучених ресурсів. Збільшення обсягу дефіциту є виправданим тільки в тому випадку, коли залучені кошти використовуються з метою одержання соціального або економічного ефекту. Одержані результати слід порівнювати з витратами, пов'язаними з погашенням і обслуговуванням позик. Що ж стосується використання надходжень від приватизації на погашення дефіциту, то ефективність їх використання доцільно порівнювати з реалізацією заходів зі структурної перебудови економіки та зміцнення фінансів приватизованих підприємств.

Підходи до формування дефіциту бюджету виявляють також певні обмеження розвитку місцевих бюджетів шляхом використання позик. Якщо загальна частка дефіциту бюджетної системи буде складати 3 % ВВП, а Державного – 2,55 %, тоді місцеві бюджети прогнозується зводити з дефіцитом у 0,45-0,50 % ВВП. За умов недостатності ресурсів для фінансування видатків розвитку, місцеві бюджети обмежуються можливостями використання позикових коштів.

Слід звернути увагу і на положення згідно якого обсяг фінансування дефіциту за рахунок боргових джерел та надходжень від приватизації не повинен перевищувати суми капітальних видатків бюджету на відповідний рік. На період до 2010 р. в структурі фінансування Державного бюджету передбачається зменшення частки надходжень від приватизації відносно ВВП з 1,43 % у 2008 р. до 0,84 % у 2010 р. Що ж стосується фінансування за рахунок боргових операцій, то воно зростає з 44 % у 2008 р. до 67 % у 2010 р. У структурі запозичень передбачається збільшення як внутрішніх, так і зовніш-

ніх запозичень. При цьому, їх частку у ВВП буде збільшуватися до 2009 р. Починаючи з 2010 р. передбачається її зменшення [1].

Формування бюджетного дефіциту пояснюється тим, що мають значні потреби в проведенні реформ в усіх сферах, фінансування розвитку інфраструктури, підвищення якості адміністративних та соціальних послуг.

Слід звернути увагу на те, що пріоритети в залученні джерел фінансування бюджетного дефіциту дещо змінилися. Доходи, одержані від приватизації державного майна уже не розглядаються як основне джерело фінансування бюджету. Покриття дефіциту більше орієнтується на розвиток внутрішніх та зовнішніх запозичень.

Важливими є пропозиції стосовно використання надходжень від приватизації. Їх, зокрема, пропонується спрямувати на забезпечення інфраструктурного розвитку країни. Крім того такі доходи будуть використані для формування ресурсів Стабілізаційного фонду, який створено у складі Державного бюджету, починаючи з 2006 року. Його кошти мають спрямовуватися на фінансування компенсації вартості енергоносіїв та на розвиток інфраструктури.

Проведене дослідження дає можливість зробити такі висновки:

1. У другій половині 2006 р. в Україні підходи до формування бюджетної політики помітно змінилися. Прийнято нові пріоритети, які значно відрізняються від попередніх років.

2. Для бюджетної політики 2005-2006 рр. було характерним значне збільшення частки перерозподілу ВВП через бюджетну систему і державний сектор в цілому. Високими темпами зростали обсяги соціальних видатків. Посилювалося податкове навантаження на розвиток економіки. Скорочувалася інвестиційна діяльність держави.

3. Урядом проголошено нові пріоритети. До них віднесено: зменшення перерозподілу ВВП через бюджетну систему, зміцнення бюджетної децентралізації, активізація використання важелів бюджетного дефіциту, перегляд підходів до фінансування дефіциту бюджету.

4. Зміна пріоритетів прийнята з метою забезпечення прискореного розвитку економіки, проведення її структурної перебудови, сприяння розвитку бізнесу і на цій основі досягнення більш високого рівня життя громадян України.

1. Прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2008-2010 роки, схвалений постановою Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2006 р. №1359
2. "Місячний макроекономічний огляд" (Серпень 2006 (№ 8 (9))) Офіційний сайт Міністерства економіки України http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=84632; 3. Вступне слово Першого віце-прем'єр-міністра, Міністра фінансів України М.Я.Азарова на засіданні Кабінету Міністрів України 6 вересня 2006 року Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=63296&cat_id=53608 4. Яценко Н. Бюджетна резолюція-07: мріяти не шкідливо. – Дзеркало тижня від 17 – 23 червня 2006 р. 5. Берем чужие ... – Бизнес, 2004, № 23.

Надійшла до редколегії 09.11.2007

М.В. Романюк, канд. екон. наук, доц.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Розглянуто суть податкового менеджменту як управлінської категорії, обґрунтовано основні складові процеси організації оподаткування, досліджено теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту.

The essence of tax management as the managerial category is observed, the main parts of organizational process of taxation is substantiated, theoretical and organizational conditions of tax management are investigated.

Інтеграція України у світове співтовариство потребує реформування економічної політики країни, яке неможливо здійснити без податкової реформи. Значне

місце у даній реформі повинно займати удосконалення податкового менеджменту як основного механізму регулювання економічних відносин між суб'єктами госпо-

дарювання та державою, що потребує систематизації підходів щодо визначення теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту.

Чисельність вчених-економістів, які займаються проблематикою податкового менеджменту з кожним роком збільшується. Серед них найбільший вклад у вирішення існуючих проблем внесли: Лютий І.О., Мельник В.М., Онишко С.В., Сторожук О.О., Іванов Ю.Б. У своїх працях даними вченими визначені проблеми спрощеної системи оподаткування, особливості формування податкового менеджменту, напрями вдосконалення податкової системи та податкового менеджменту. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики функцій податкового менеджменту зробили такі вчені, як Т. Ютіна, В. Федосов, О. Данілов, В. Буряковський, Т. Рева, А. Кізима, А. Єлісєєв та багато інших.

Не зважаючи на значне коло робіт у даному напрямку необхідно визнати відсутність єдиної системи реформування податкового менеджменту внаслідок того, що існуючі праці дозволяють вирішити лише малу частку проблем, що не є достатнім для його ефективного функціонування.

Метою статті є розгляд теоретичних та організаційних засад функціонування системи справляння податків і зборів.

Податки – це об'єктивне явище, визване до життя появою інституту держави. Хоча податки і породжені державою, але водночас вони визначають і основу її добробуту. В усі часи держава потребувала фінансової бази для забезпечення реалізації своїх функцій [1, с. 12].

Як показує і світовий досвід, і вітчизняна практика, ефективність впливу податків на всі сторони соціально-економічного життя суспільства залежить насамперед від ефективності управління оподаткуванням, або іншими словами ефективності податкового менеджменту. Податковий менеджмент – це адміністративно-розпорядка діяльність державних органів виконавчої влади щодо організації процесу оподаткування. Як і будь-яка управлінська діяльність, податковий менеджмент має відповідні характеристики, а саме – мету, функції, принципи та методи [2, с. 17].

Мета податкового менеджменту полягає у забезпеченні ефективної реалізації завдань податкової політики.

Суть податкового менеджменту розкривається в його функціях. У процесі становлення і розвитку податкової системи України відокремилися такі функції податкового менеджменту:

- ✓ організаційна (організація системи справляння податків і зборів);
- ✓ облікова (облік платників податків і сум податкових платежів);
- ✓ аналітична (планування та аналіз податкових надходжень та їх джерел);
- ✓ контролююча (контроль за дотриманням податкового законодавства);
- ✓ регулююча (використання податкових важелів для регулювання соціально-економічних процесів).

Основні принципи оподаткування, які не втратили актуальності і в наш час, були визначені ще в XVIII столітті А. Смітом.

Основні принципи оподаткування за А. Смітом такі:

1. Справедливість (загальність і рівномірність оподаткування залежно від доходу, отриманого під захистом держави).
2. Визначеність (термін сплати, спосіб і сума платежу повинні бути точно і заздалегідь визначені і відомі платнику).
3. Зручність (час і спосіб сплати податків повинні бути якнайбільш зручними для платника).

4. Економія (мінімізація витрат на стягнення податків і раціоналізація системи оподаткування).

Донині ці теоретичні принципи залишилися основними. Деякі вчені пояснюють негативні моменти при встановленні та функціонуванні сучасної податкової системи через недотримання наукових принципів оподаткування, які були сформовані в результаті еволюції фінансової діяльності та багатовікового досвіду існування податків [2, с. 18].

Безумовно, рівень розвитку держави визначає якість її податкової системи. Податкова система повинна бути адаптована до економічних і правових умов суспільства. Наявність розбіжностей між оподаткуванням, економічною моделлю і системою державного управління в країні буде мати суттєві негативні наслідки як для самої держави, так і конкретних фізичних і юридичних осіб, яких вона обслуговує. Тому гостро постає питання організації процесу оподаткування та постійного його вдосконалення відповідно до розвитку суспільства, що і є завданням податкового менеджменту.

Можна сміливо стверджувати, що ефективна податкова система – це продукт демократичного суспільства. Податкова система будуватиметься і функціонуватиме за принципами, сформованими даним суспільством, виходячи з рівня його розвитку, насамперед економічної та правової складових.

Податковий менеджмент є складовою всієї податкової політики як на рівні держави, так і регіону, галузі, підприємства, громадянина. Податковий менеджмент охоплює три рівні податкової політики.

1. Державний податковий менеджмент. Він охоплює сферу державної податкової політики. Її метою є організація такої податкової системи, яка б задовольняла, з одного боку, всі або більшість фінансових потреб держави, а з іншого – вона не повинна бути обтяжливою для платників податків. Сучасний державний податковий менеджмент забезпечує виконання: прогнозування податкових надходжень, макроекономічних показників, податкового законодавства, аналізу причин порушення податкового законодавства; внесення пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства; розробок нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань оподаткування; обліку платників податків та інших податкових платежів; контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повної та своєчасної сплати податків та обов'язкових платежів; стягнення донарахованих сум податків, недоїмки з податків, тарифів та інших санкцій; роз'яснення податкового законодавства громадянам; запобігання, розкриття, розслідування правопорушень податкового законодавства інших питань, які сприяють наповненню дохідної частини державного та місцевого бюджетів [3, с. 12].

2. Податковий менеджмент підприємства. Його завданням є розробка податкової політики підприємства залежно від його економічної стратегії та напрямів діяльності, а також визначення такої системи податків, яка б дала змогу отримувати найбільші прибутки при оптимальності податкових платежів щодо всіх рівнів бюджетної політики.

3. Податковий менеджмент громадян. Сфера його застосування – податкові платежі конкретних громадян, які мають приватний характер, а також вибір такої системи сплати податків, яка найбільше підвищувала б рівень добробуту громадян (наприклад, податки на майно, власність, землю тощо) [4, с. 49].

Податковий менеджмент виконує такі завдання:

1. Створення законодавчої бази, яка відповідала б вимогам як державної політики, так і прагненням платників податків. Головним при цьому повинна бути її стабільність.

2. Утворення, відповідно до законодавчої бази, нормативної бази, яка регулювала б форми та види податкових платежів підприємств з урахуванням умов, які складаються на цей момент.

3. Утворення системи податкових інститутів, які обслуговують діяльність підприємств і визначення системи вимог, меж сфери діяльності та впливу на платників податків.

4. Утворення системи штрафних санкцій, з одного боку, щодо тих платників, які порушують правила та порядки сплати податків, а з другого – до керівників фінансових органів, які перевищують свої повноваження.

5. Утворення ефективної системи контролю за податковою системою на рівні держави [4, с. 50].

На практиці податковий менеджмент реалізується через елементи, що виступають відносно самостійними комплексами податкових заходів, застосування яких урахує діаметрально протилежні та еkleктично поєднані індивідуальні пріоритети громадян та фінансові інтереси держави. Проте лише за умови ефективного їх використання можна досягнути результату, що дорівнює максимально можливому, або синергійному (грец. *sinergos*) ефекту – процесу досягнення посилювального ефекту внаслідок взаємодії всіх складових, якими виступають: економічний аналіз, інформаційне забезпечення, оперативна робота, планування, прогнозування, оптимізаційне регулювання, контроль, засоби адаптаційного характеру, внутрішня і зовнішня координація, ризик-менеджмент управлінських рішень [5, с. 24].

Організація системи управління податків і зборів починається з розробки загальної концепції оподаткування, визначення напрямів податкової політики, встановлення сукупності податків і зборів (обов'язкових платежів), тобто складу податкової системи, а також функцій, прав та обов'язків учасників податкових відносин (насамперед платників податків і органів податкової служби). Будь-якій державі при формуванні податкової політики необхідно пам'ятати, що надмірні податки пригнічують вітчизняного товаровиробника та відлякують іноземних інвесторів [6, с. 32]. Далі законодавчо регламентується управління кожного податку через прийняття окремих законів, які в узагальненому вигляді визначають об'єкт оподаткування, платників податку, ставки, пільги, методики обчислення, порядок і форми розрахунків з бюджетом. Для більш чіткої організації і деталізації управління податків ДПА України в межах чинного законодавства розробляє і видає нормативно-методичні документи, які конкретизують порядок обчислення, сплати і контролю по окремих податках, а також порядок оформлення податкової звітності. Форми податкових розрахунків, звітів, декларацій, пов'язаних із обчисленням і сплатою податкових платежів, декларацій про валютні цінності, реєстраційних документів платників податків, повідомлень про відкриття і закриття банківських рахунків, а також форми звітів про діяльність органів податкової служби затверджує ДПА України. Ця ж структура організовує роботу податкової служби і визначає її основні напрями, форми і методи.

Відповідно до рівня розвитку податкових відносин і завдань податкової політики застосовуються різні методи податкового менеджменту, які являють собою систему способів і прийомів управлінського впливу на процес оподаткування. Ці методи поділяються на адміністративні (коли за допомогою нормативно-правових і розпорядчих актів встановлюються конкретні правила поведінки суб'єктів податкових відносин і відповідальність за їх невиконання), економічні (використання різних елементів оподаткування (об'єкт, ставки, пільги, терміни сплати та ін.) у ролі інструментів непрямого

регулювання фінансово-господарської діяльності платників), соціально-психологічні (вплив на свідомість платників для підвищення рівня податкової культури та добровільної сплати податків за допомогою соціальної реклами, масово-роз'яснювальної роботи тощо).

Структурно податковий менеджмент на макро-, мікро- та субмікрорівнях складається з функціональних підсистем, які поступово змінюються (флюктуують), змушуючи систему здійснювати вибір подальшого шляху розвитку. Це сповна стосується видозмін функціональних елементів податкового менеджменту, перед якими час, демократичні та ринкові трансформації ставлять нові завдання і цілі, визначаючи інструменти реалізації. Наявність багатьох альтернативних варіантів розвитку оподаткування на макро-, мікро- та субмікрорівнях, надає реальну можливість належним чином оперувати системою на різних рівнях [5, с. 25].

Управління системою податкового менеджменту повинно включати ряд етапів. На першому етапі суб'єкти господарювання, згідно особливостей їх діяльності, обирають системи оподаткування: загальну, спрощену або систему з фіксованим податком.

На другому етапі проводиться розрахунок податково-го тягара суб'єктів господарювання: визначається відношення суми усіх сплачених податків на протязі аналізованого періоду до бази оподаткування – виторгу. Даний підхід дозволяє визначити частку виторгу, яка була використана на виконання податкового зобов'язання.

На третьому етапі відбувається оптимізація податкових відрахувань суб'єктів господарювання, що полягає в упорядкуванні господарської діяльності відповідно до діючого законодавства та стратегії розвитку і дозволяє зменшити податковий тягар у процесі діяльності.

На четвертому етапі проводиться оцінка податкового потенціалу регіону. Податковий потенціал характеризується економічною структурою та його забезпеченістю оподатковуваними ресурсами і визначеними податковими базами. Низький рівень податкового потенціалу може виникнути внаслідок негативних економічних процесів в регіоні. А саме, несприятливим фінансово-економічним станом підприємств основних галузей регіону, низьким рівнем заробітної плати, зниженням чисельності населення та рядом інших. На сьогоднішній день удосконалення потребує методика перевірки первинної бухгалтерської інформації та податкової звітності органами податкової служби. Акт документальної перевірки повинен відображати використання аудиторських стандартів. Перевірку слід проводити базуючись на висновках незалежного аудиту та підтверджувати його достовірність. Аналіз облікових систем підприємства і ефективності системи внутрішнього контролю, обґрунтування періодів і операцій, які підлягають вибіркому контролю, перевірка сфери діяльності підприємства, яка є найбільш ризиковою щодо сплати податків дозволять суттєво підвищити результативність податкового контролю [7, с. 12]. Перегляду потребують документи для обліку операцій з ПДВ з метою усунення дублювання інформації у податковому та фінансовому обліку. Важливим моментом також є удосконалення роботи інспекторів податкової служби, яке необхідно проводити на основі оцінки ефективності їх діяльності – відношення кількості перевірок у звітному періоді до коефіцієнту ефективності однієї перевірки, що визначає суму донарахувань, встановлену цією перевіркою. Такий механізм визначення оцінки ефективності діяльності податкових служб повністю узгоджується з особливостями формування усіх елементів податкового менеджменту, оскільки оцінка залежить від рівня організації діяльності податкового органу, форм і методів покладе-

них в основу взаємовідносин з платниками та ступеня реалізації заходів податкового моніторингу. Діяльність інспекторів податкової служби не може бути успішною без використання сучасних технологій обробки податкових даних, які дозволяють прогнозувати податкові

надходження, розробляти програми економічного розвитку регіону та держави у цілому. Алгоритм управління системою податкового менеджменту наведено схематично на рисунку 1.

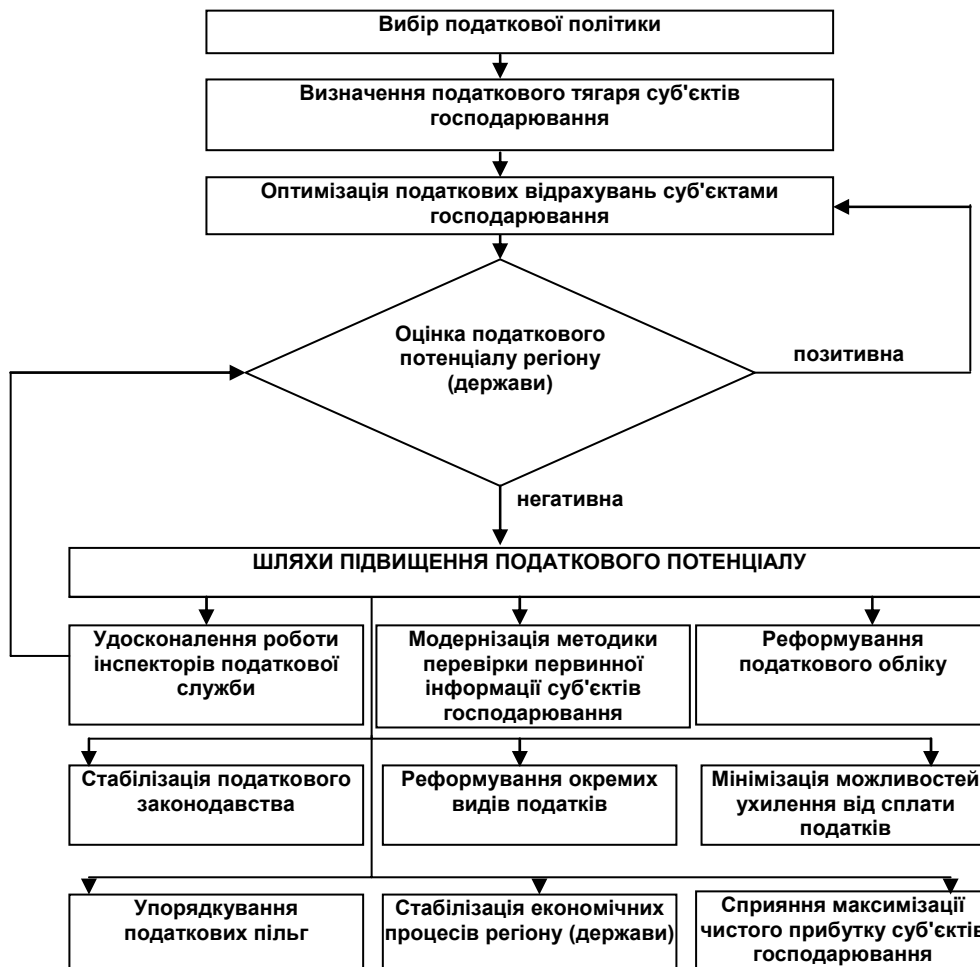

Рис. 1. Алгоритм управління системою податкового менеджменту

Загалом недостатня увага з боку держави до добробуту громадян призвела до того, що значна частина людей перейшла до здійснення "тіньової" економічної діяльності, що спричинило збільшення розшарувань у суспільстві та певне "обкрадання" держави – зменшення надходжень до бюджету у вигляді податкових платежів. Відсутність довіри до суспільних інституцій, податковий і правовий нігілізм, дефективність сформованих у суспільстві соціальних відносин та інші причини зумовлюють небажання сплати податку, що призводить до правопорушень, або податкових девіацій.

Негативний вплив справляє і податкова практика, аналіз якої доводить, що в Україні ймовірність виявлення факту ухилення від оподаткування наближається до 100 %, оскільки в 99 % перевірених суб'єктів підприємницької діяльності виявляються порушення. Проте це свідчить не стільки про ефективність діяльності контролюючих органів, скільки про надмірність податкового контролю та про відсутність прозорості в податковому законодавстві, згідно з яким караються навіть незначні порушення, загострюючи цим самим конфлікт між платниками і державою [5, с.25].

Саме соціальний конфлікт є запобіжним заходом системи, що дає змогу через подальше реформування, економічні трансформації та інтегративні зусилля на новому рівні змінювати фіскальний організм, що є не-

можливим у жорстких, тоталітарних системах, для яких характерне блокування специфічних попереджувальних сигналів шляхом придушення конфлікту і поглиблення небезпеки соціальної катастрофи.

Детінізація економіки стає головним чинником економічного розвитку у найближчі роки, і, крім того, має можливість суттєвого збільшення рівня довіри у суспільстві. Вирішення проблеми детінізації економіки можливе за допомогою важелів державного регулювання, серед яких головним є податкове законодавство. Можна виділити два основних шляхи детінізації: ліберальний, коли податкові ставки зменшуються та одночасно збільшуються ставки штрафних санкцій, і адміністративний, коли зміцнюється силовий апарат [8, с.14].

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується глибокою деформацією економічної, політичної, соціальної сфери, що зумовлюється як успадкуванням залишкових елементів традиційних методів управління економікою, так і набутих у процесі реформування, внаслідок відсутності цілісної стратегії розвитку, виваженої економічної політики, ігноруванням структурного характеру економічної кризи, незакінченістю процесу формування інституційно-правового фундаменту ринкової економіки. Проте у будь-який період держава та її громадяни перебувають у процесі вибору альтернативного шляху розвитку суспільства з метою досяг-

нення найбільш оптимального середовища функціонування. На основі врахування засад податкового менеджменту реальною стає можливість оперувати системою оподаткування, використовуючи при цьому не силу стримування або хаотичного втручання, а правильну конфігурацію взаємодії складових, архітектуру впливу.

1. Воронкова О.М. Методологічні засади податкового менеджменту // Науковий вісник Національного у-ту ДПС України, № 1-2 (33-34), 2006.
2. Воронкова О.М. Організаційні основи податкового менеджменту // Науковий вісник Національного у-ту ДПС України, № 1(28), 2005.

3. Філоненко М.М. Історичний розвиток державного податкового менеджменту на території України // Науковий вісник Національного у-ту ДПС України, № 2 (20), 2003.
4. Литвиненко Я.В. Податкова політика: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2003.
5. Сидорович О. Персональний податковий менеджмент у контексті асиметрій індивідуального та фіскального вибору // Юридична газета. – 2006. – № 20.
6. Філоненко М.М., Супруненко С.А. Функції податкового менеджменту у фінансовій діяльності підприємства // Науковий вісник Національного у-ту ДПС України, № 3 (30), 2005.
7. Шульга Г.Ю. Шляхи підвищення дієвості податкового менеджменту // Науковий вісник Національного у-ту ДПС України, № 4 (31), 2005.
8. Скрипник А. Цільовий підхід до модернізації діяльності податкової служби // Науковий вісник Національного у-ту ДПС України, № 5 (27), 2004.

Надійшла до редколегії 13.11.2007

В.Ю. Шевченко, канд. екон. наук, доц.

ТРАНСГРАНИЧНІ МІГРАЦІЙНІ ТРАНСФЕРИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ

Аналізується зміст, форми та економічне значення міжнародних трансферів доходів трудових мігрантів. Розглядається роль міграційних трансферів в системі міжнародних фінансових потоків та економічний вплив трансферів на країни-реципієнти, включаючи Україну.

The content, forms and economic importance of the labor migrant's incomes international transfers are analyzing. The role of migrant's transfers in the framework of international financial flows and the economic impact of transfers on the recipient countries, including Ukraine is estimating.

Інтенсифікація міжнародної обіЛЬНОСТІ працівників є однією з характеристик процесу глобалізації. З розширенням міграційних процесів постійно зростає обсяг міжнародних трансферів доходів мігрантів до країн їх походження. Таки трансфери є складовою міжнародних фінансових потоків, впливають на економіку та добробут населення країн походження мігрантів.

Дослідження економічного, фінансового та соціального значення міграційних трансферів набуло актуальності в останні десятиріччя в силу зростання їх ролі в системі міжнародних фінансових потоків, так і для розвитку країн-реципієнтів, в тому числі трансформаційних економік.

Провідну роль у таких дослідженнях відіграють експерти Світового банку та Міжнародного валютного фонду, які останнім часом опублікували низку спеціальних досліджень трудової міграції та трансферів [1]. Файнциблер П. та Лопез Х. здійснили комплексне дослідження економічний вплив регіональної локалізації трансферів на матеріалах країн-реципієнтів Азії та Латинської Америки [2]. Хайнц Ф. та Вайд-Вермедінгер М. здійснили дослідження інтенсивності трудової міграції в ЄС та міграційних трансферів [8]. Багатоаспектне дослідження Світовим банком міграції та її економічних а-

спектів з країн Східної Європи та регіону СНД включає також аналіз обсягів трансферів до цих країн [3]. Українські дослідники останнім часом поживали інтерес до дослідженні економічних аспектів трудової міграції. Так, А. Гайдучкий досліджує масштаби трудових трансферів в різних країнах та в Україні, аргументує їх трактування як міграційного капіталу [4].

Метою дослідження є визначення економічної природи міграційних трансферів, їх впливу на економічний розвиток країн-реципієнтів та ролі у системі міжнародних фінансових потоків і зовнішнього фінансування.

Джерелом міграційних трансферів є трудові (легальні та нелегальні) та інші доходи мігрантів (легальних та нелегальних), отримані у зарубіжних країнах. Частина цих доходів перерозподіляється до країни походження мігрантів, де використовується у різних формах поточного споживання та заощаджень. Таким чином, міжнародний трансфер міграційних доходів можна, на наш погляд, трактувати як трансграничний (проміжний по відношенню до первинного) перерозподів доходів зайнятих-нерезидентів з країни їх отримання до країни походження працівників – до сфер кінцевого споживання та заощаджень (нагромадження та інвестицій).

Країни – найбільші реципієнти міграційних трансферів, 2004 рік, млрд. дол. США.

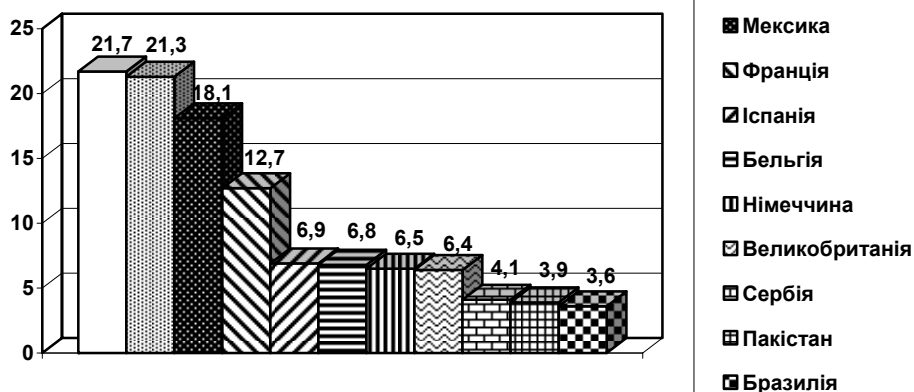

Рис. 1. Країни – найбільші реципієнти міграційних трансферів у 2004 році, млрд. дол. США.

Джерело: складено за даними Global Economic Prospects.

Economic Implications of Remittances and Migration. 2006. – World Bank, Washington, 2006 – p.90